

Draagvlak en betrokkenheid van burgers bij natuur en natuurbeleid

Deze WOt-paper beschrijft de resultaten van de publieks-enquête 'Draagvlak voor natuur en natuurbeleid 2013' en vergelijkt de uitkomsten met eerdere publieksenquêtes over dit onderwerp. Het is namelijk de vierde keer sinds 1996 dat zo'n enquête is uitgevoerd. Daarbij wordt aan een representatieve groep Nederlanders gevraagd hoe zij de natuur waarderen en gebruiken, hoe ze denken over het natuurbeleid en beleidsmaatregelen en in hoeverre ze betrokken zijn bij de natuur in hun dagelijkse bestaan. Het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) heeft opdracht gegeven voor dit onderzoek. De kennis die deze longitudinale onderzoeken oplevert, helpt het ministerie van Economische Zaken, decentrale overheden en het maatschappelijk middenveld om het natuurbeleid beter aan te laten sluiten bij wat de burger belangrijk vindt.

Natuurlijk verder

Sinds 1996 is vier keer een onderzoek gedaan naar het maatschappelijk draagvlak voor natuur en natuurbeleid. Uit deze studies komt naar voren dat de Nederlandse burger over het algemeen positief denkt over natuur en een redelijke mate van betrokkenheid met de natuur vertoont. De meeste burgers hebben een breed natuurbeeld. Ze ervaren de natuur overal: in natuurgebieden, op het platteland, en in het stadspark. Regelmatig bezoeken ze dergelijke gebieden om zich, al dan niet met anderen, te ontspannen. Vrij algemeen worden ook de waarde en kwetsbaarheid van de natuur en het belang van natuur erkend. Het grootste draagvlak is te vinden om natuurgebieden en zeldzame dieren en planten te beschermen. Burgers geven echter weinig prioriteit aan de natuur in het rijksbeleid.

Een nieuwe draagvlakmeting is van belang om te peilen hoe het maatschappelijk draagvlak zich heeft ontwikkeld in de - zeker niet rustige - periode sinds 2007. Er is flink gesneden in de budgetten die als doel hebben beschermen of bevorderen van natuur. Mede door de beperkte financiële middelen is er bij het ministerie van Economische Zaken reden tot een hernieuwde afweging van wat de overheidsrol is en wat meer aan de markt en/of burgers overgelaten kan worden. In de recente Rijksnatuurvisie 2014 'Natuurlijk Verder' (EZ, 2014) krijgt de betrokkenheid van burgers dan ook een prominente rol. Daarom wordt in vergelijking met de voorgaande peilingen extra aandacht geschonken aan burgerinitiatieven en de rol die burgers kunnen spelen bij natuur(bescherming).

Meer dan 60% van de Nederlanders bezoekt regelmatig natuurgebieden.

Draagvlakonderzoek

In het draagvlakonderzoek van 2013 stond de vraag centraal hoe het is gesteld met het maatschappelijke draagvlak voor natuur en natuurbeleid van de Nederlandse bevolking, welke trends daarin zichtbaar zijn ten opzichte van eerdere metingen, en welke kansen dit biedt voor vermaatschappelijking van het natuurbeleid. De definitie van draagvlak die in het onderzoek is gehanteerd, luidt als volgt:

"Het maatschappelijk draagvlak voor natuur en landschap en het daarmee verbonden natuur- en landschapsbeleid is het geheel van gevoelens, meningen, houdingen, visies en ondersteunende handelingen en acties van burgers ten aanzien van onderhoud, bescherming of ontwikkeling van natuur en landschap en het daarmee verbonden overheidsbeleid".

Het maatschappelijk draagvlak is net als in 2006, in kaart gebracht met behulp van drie hoofdindicatoren: natuurbeelden en waardering van de hoeveelheid natuur, waardering van natuurbeleid en activiteiten betrokken op natuur. Op basis van deze indicatoren is een vragenlijst opgesteld. Hierbij is zo goed mogelijk aangesloten bij de vragen en antwoordcategorieën van de vragenlijst uit 2006 om een vergelijking mogelijk te maken. Echter de vergelijking met eerdere studies wordt bemoeilijkt omdat zowel de vragen als de antwoordcategorieën niet altijd hetzelfde zijn gebleven. De vragenlijst is voorgelegd aan een representatieve groep Nederlanders uit een onlinepanel van een onderzoeksbureau. De enquête is ingevuld door 1500 mensen.

Natuur wordt belangrijk gevonden

Uit de resultaten blijkt dat het draagvlak voor natuur relatief groot is. Een ruime meerderheid vindt bescherming van natuur en bijzondere flora en fauna (heel) belangrijk. Een ruime meerderheid is het eens met de stelling dat de aan-

dacht voor natuur niet overdreven is en bijna de helft van de respondenten is het niet eens met de stelling dat we ons te veel zorgen maken over de natuur. De respondenten zijn verdeeld over de stelling dat de natuur geen belemmering mag zijn voor economische vooruitgang. Er zijn nagenoeg even veel mensen het met deze stelling eens als oneens.

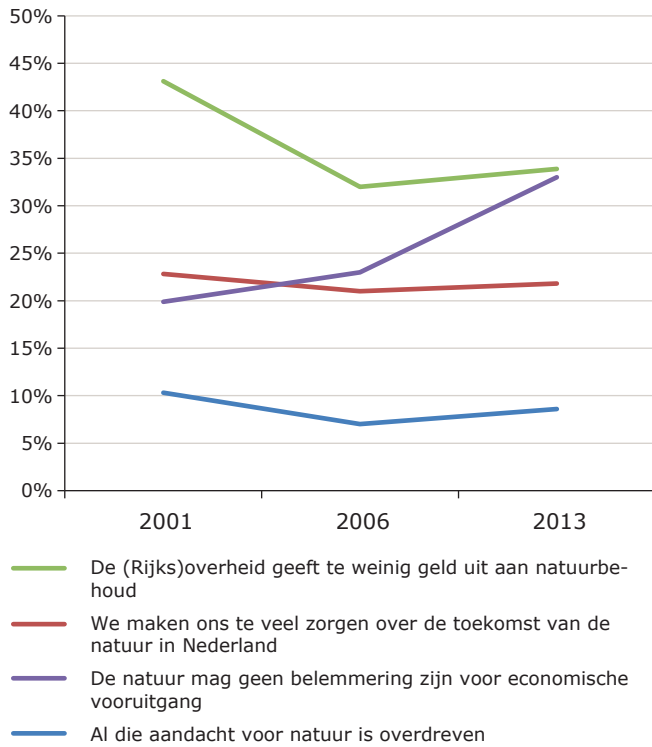
De mening over het belang van natuur is sinds 2006 niet veel veranderd, met uitzondering van het oordeel over de stelling dat natuur geen belemmering mag zijn voor economische vooruitgang. Sinds 2001 neemt het percentage respondenten dat het hier mee eens is toe (zie figuur 1).

Tevredenheid over de hoeveelheid natuur

Een ruime meerderheid van de Nederlandse bevolking is van mening dat de hoeveelheid groen in de woonomgeving (ruim) voldoende is. In Amsterdam, Den Haag, Rotterdam en Utrecht is men hier echter minder tevreden over. Tweederde van de Nederlanders vindt de hoeveelheid natuur in Nederland (ruim) voldoende. Eenderde vindt de hoeveelheid natuur in Nederland (te) weinig. In vergelijking met 2006 is de Nederlander positiever geworden over de hoeveelheid natuur in Nederland en in de woonomgeving (zie figuur 2).

Natuurbezoek is toegenomen

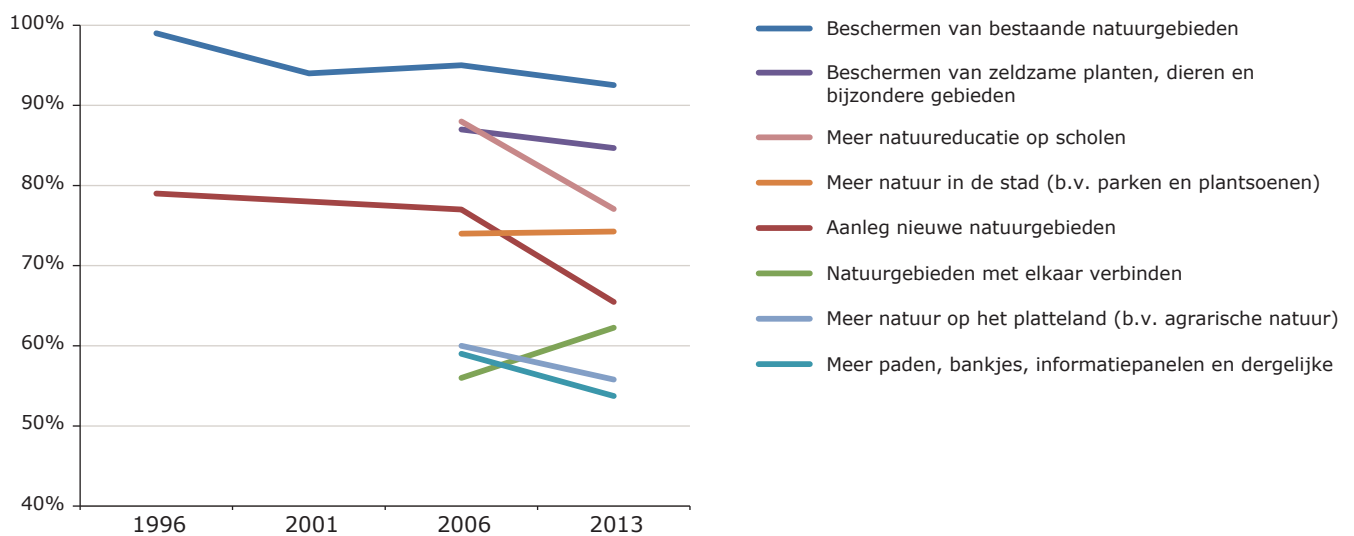
Van alle soorten natuur worden natuurgebieden het meest bezocht; 62% van de respondenten komt hier regelmatig tot vaak. Stadsnatuur wordt duidelijk minder bezocht; 43% komt hier regelmatig tot vaak. Voor het platteland is dit 55%. In vergelijking met 2006 is het percentage Nederlanders dat zegt regelmatig tot zeer vaak een natuurgebied te bezoeken significant toegenomen van 54% naar 62%. Ook het percentage burgers dat regelmatig tot zeer vaak een park bezoekt, is significant toegenomen van 36% naar 43%.

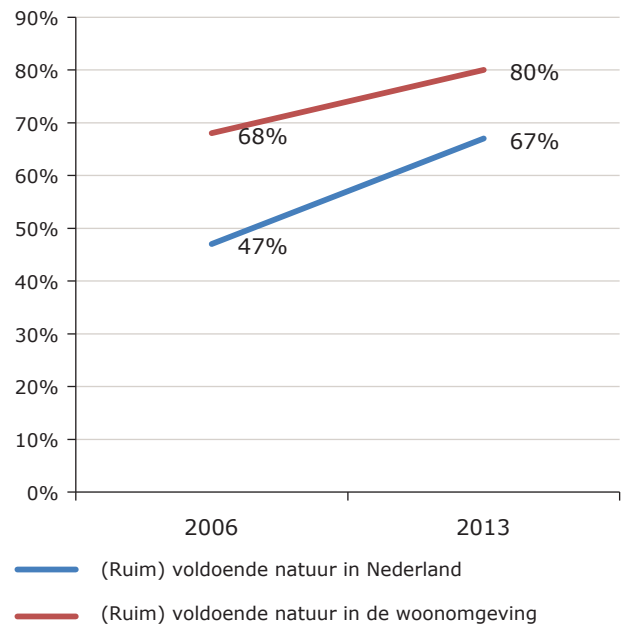
Figuur 1. Percentage burgers dat het (helemaal) eens is in 2001, 2006 en 2013 (N=1500).

Minder draagvlak voor beleidsmaatregelen

Ten opzichte van 2006 is er wat minder draagvlak voor beleidsmaatregelen, met uitzondering van het verbinden van natuurgebieden. Het beschermen van bestaande natuurgebieden vindt men door de jaren heen nog steeds de belangrijkste maatregel. Het percentage respondenten dat dit (zeer) belangrijk vindt schommelt rond de 93%. Ook het beschermen van zeldzame planten en dieren en bijzondere gebieden behoort in 2006 en 2013 tot de maatregelen die (zeer) belangrijk worden gevonden.

Figuur 3. Belang maatregelen ter bescherming van natuur (% (zeer) belangrijk, excl. 'weet niet', N=1500)

Figuur 2. Mening over de hoeveelheid natuur in 2006 en 2013 (% , N=1500).

In vergelijking met 2006 vindt men in 2013 de meeste maatregelen echter minder belangrijk. Vooral de aanleg van nieuwe natuurgebieden (van 77% naar 66%) en meer natuureducatie op scholen (van 88% naar 77%) is men een stuk minder belangrijk gaan vinden. Een uitzondering vormt de maatregel om natuurgebieden met elkaar te verbinden. Dit vindt men juist belangrijker dan in 2006 (zie figuur 3).

Meer burgers doen activiteiten voor natuur- en landschap

In vergelijking met 2006 is het aantal respondenten dat activiteiten verricht voor natuur en landschap significant toegenomen van 50 naar 57%. Het plaatsen van nestkastjes/voederplankjes (37%), afval van anderen in de natuur opruimen (20%) en streekeigen beplanting aanleggen (19%) zijn de activiteiten die het meest ondernomen worden (zie tabel 1).

Het percentage respondenten dat minimaal één activiteit heeft ondernomen neemt toe met de leeftijd. Tot 35 jaar doet 47% dit, tussen 35 en 55 jaar 56% en tussen 55 en 75 jaar is dit 67%. In de vier grote steden zijn minder respondenten actief voor natuur- en landschap (41%) dan daar buiten (59%).

Overheid wordt als hoofdverantwoordelijk voor natuur gezien

Een op de vijf Nederlanders vindt dat het beleidsveld natuur tot één van de vier prioriteiten van de rijksoverheid behoort. Dit aantal is in vergelijking met 2006 stabiel gebleven. Gezondheidszorg en werkgelegenheid vindt men de belangrijkste beleidsthema's. Natuur staat op de achtste plaats (van de tien beleidsterreinen). Ondanks deze relatief lage prioriteit voor natuur in het rijksbeleid, dicht de burger de overheid nog steeds een belangrijke rol toe. Men ziet de overheid als hoofdverantwoordelijke voor de natuur. Erkend wordt wel dat andere partijen, zoals agrariërs, natuurbeschermingsorganisaties, toeristische ondernemers en burgers medeverantwoordelijk zijn voor natuurbescherming in Nederland. Ofschoon een substantiële groep Nederlanders zegt in meer of in mindere mate medeverantwoordelijk te willen zijn voor natuur in de eigen woonomgeving, zegt een even zo grote groep dat ze enkel geïnformeerd wil worden en een iets kleinere groep wil überhaupt niet betrokken zijn of heeft hierover geen idee (zie tabel 2).

Nederlanders zijn vooral betrokken bij natuur als gebruiker, minder als beschermer en beperkt als beslisser

Burgers kunnen op verschillende manieren betrokken zijn bij de natuur. Net als in 2006 is onderscheid gemaakt in gebruiker, beschermer en beslisser. Bij gebruiker gaat het om betrokkenheid in de vorm van natuurbezoek en om het gebruik van informatie over de natuur. Bij beschermer uit de betrokkenheid zich in activiteiten voor natuur en landschap, het geven van een financiële bijdrage voor natuur en lidmaatschap van natuurorganisaties. Bij beslisser zijn acties voor natuur, meedoen aan burgerinitiatieven en kennis hierover een uiting van betrokkenheid.

Uit de resultaten blijkt dat Nederlanders vooral betrokken zijn bij natuur als gebruiker: 62% van de Nederlanders komt regelmatig tot vaak in natuurgebieden en 80% van de Nederlanders gebruikt één of meerdere informatiebron-

Tabel 1. Activiteiten voor natuur en landschap die men in de afgelopen 12 maanden heeft ondernomen (% , N=1500).

Activiteit*	%
Plaatsen van nestkastjes, voederplankjes bij mijn huis	37
Afval van anderen in de natuur opruimen	20
Aanleg van streekeigen beplanting bij mijn huis	19
Onderhoud van natuur of landschap (bomen snoeien/knotten, bermbeheer, poelen schonen etc.)	10
Sociale activiteiten in de natuur organiseren (scouting, zorg, reizen etc.)	4
Weidevogelbescherming	2
Inventarisatie van dier- of plantsoorten, natuurstudie	3
Anders, zoals wandelen, fietsen, sporten in de natuur	3
Geven van natuureducatie, lezingen en rondleidingen	1

*Meerdere antwoorden mogelijk

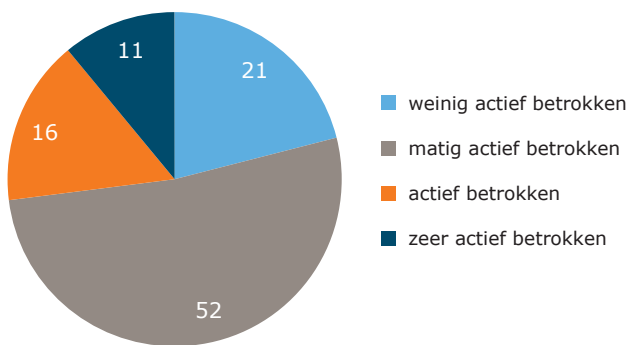
Tabel 2. Gewenste mate van betrokkenheid bij plannen natuur in de woonomgeving (% , N=1500).

Mate van betrokkenheid	%
Ik vind het niet nodig bij deze plannen betrokken te zijn	10
Ik zou geïnformeerd willen worden over deze plannen	34
Ik zou willen meedenken over deze plannen in mijn woonomgeving	22
Ik zou willen meebeslissen over deze plannen	15
Ik zou willen meewerken aan het uitvoeren van deze plannen	3
Ik wil los van de overheid met andere bewoners werken aan natuur in mijn woonomgeving	3
Weet ik niet	13

nen om iets over natuur te weten te komen. Nederlanders zijn veel minder betrokken als beschermer: ruim de helft van de Nederlanders doet iets voor natuur en landschap (bijvoorbeeld afval opruimen) en ongeveer de helft van de Nederlanders levert een financiële bijdrage aan de natuur bijvoorbeeld door het kopen van producten met een keurmerk. Nederlanders zijn slechts beperkt betrokken als beslisser: een vijfde van de Nederlanders is betrokken bij acties over natuur en groen in de woonomgeving bijv. door het zetten van een handtekening en een vijfde van de Nederlanders kent burgerinitiatieven op het gebied van natuur en landschap in hun woonplaats. Daarvan is de helft (3%) ook betrokken bij het initiatief (als meedenker, uitvoerder of initiatiefnemer). De meest genoemde burgerinitiatieven die respondenten kennen, zijn beheer en onderhoud van bestaand groen, initiatieven waarbij het gaat om aanleg of realisatie van nieuw groen en het voeren van actie tegen artificiële objecten in de natuur (windmolens, golfbaan, wegen, industrie, bebouwing).

80% van de Nederlanders is betrokken bij de natuur

Niet alle Nederlandse burgers zijn even actief als gebruiker, beschermer of beslisser. Op basis van de mate van natuurbetrokkenheid zijn vier groepen burgers onderscheiden (zie figuur 4): zeer actief (11%), actief (16%),

Figuur 4. Respondenten gegroepeerd naar mate van natuurbetrokkenheid (%; N=1500).

matig actief (52%) en weinig/niet actief betrokken burgers (21%). De helft van de Nederlanders behoort tot de matig actief betrokkenen: men bezoekt regelmatig natuur, gebruikt meerdere informatiebronnen en verricht heel af en toe vrijwillige activiteiten voor natuur en landschap. Deze groep gebruikt natuur vooral. De kleinste groep is de zeer actief betrokkenen. Zij zijn betrokken als gebruiker, beschermer en beslisser: ze komen vaak in de natuur, verrichten vaak natuur- en landschapsbeheer en dragen ook financieel bij; ook zijn ze actief in besluitvorming rondom natuur in de woonomgeving (bijv. met een burgerinitiatief). De actief betrokkenen (16%) zijn vooral actief als gebruiker en beschermer, maar nauwelijks als beslisser: ze komen regelmatig tot vaak in de natuur, zijn actief

in natuur- en landschapsbescherming, maar zijn beperkt betrokken bij besluitvorming over natuur in de woonomgeving. Een vijfde van de Nederlanders behoort tot de weinig/niet actief betrokken burger. Deze groep komt zo nu en dan in de natuur, maar onderneemt verder weinig tot niets voor de natuur. De groepen verschillen niet veel van elkaar wat betreft sociaaleconomische kenmerken. In de groep zeer actief betrokkenen zitten meer hoogopgeleiden en meer 55-plussers en in de groep weinig/niet actief betrokkenen zitten meer westerse allochtonen.

Tot slot

Uit deze draagvlakmeting blijkt dat natuur in Nederland en in de woonomgeving positief wordt beleefd. De Nederlandse bevolking kijkt met een brede blik naar natuur: vrijwel alles is natuur, onkruid tot zon, wind en wolken. Die pluriformiteit aan natuurbeelden is ook verwoord in de Rijksnatuurvisie. Hierin wordt terecht gesteld dat de natuur die mensen belangrijk vinden, veel meer is dan de natuur in beschermd natuurgebieden. Hoewel uit deze studie blijkt dat veel burgers betrokken zijn bij natuur, is slechts een kleine groep ook daadwerkelijk actief als beschermer van natuur en als beslisser bij acties voor de natuur. Om het beleid tot een succes te maken zal de overheid moeten investeren in maatregelen die de betrokkenheid kunnen vergroten zoals het stimuleren van natuureducatie op scholen en het faciliteren van burgerparticipatie in besluitvorming en beheer van groen.

Meer dan 60% van de Nederlanders vinden maatregelen om natuurgebieden met elkaar te verbinden belangrijk.

Geraadpleegde literatuur

- Bakker, de, H.C.M. & C.S.A. van Koppen (2009). Draagvlakonderzoek in de steigers. Een voorstudie naar indicatoren om maatschappelijk draagvlak voor natuur en landschap te meten. Werkdocument 145. Wageningen: WOT Natuur & Milieu, Wageningen UR.
- Bakker, H.C.M. de, C.S.A. van Koppen & J. Vader (2007). Het groene hart van burgers. Het maatschappelijk draagvlak voor natuur en natuurbeleid. WOT-rapport 47. Wageningen: WOT Natuur & Milieu, Wageningen UR.
- Boer, de T.A. & R. Schulting (2002). Zorgen voor natuur. Draagvlak voor natuur en natuurbeleid in 2001. Alterra-rapport 453. Wageningen: Alterra Wageningen UR.
- Buijs, A.E. & C.M. Volker (1997). Publiek draagvlak voor natuur en natuurbeleid. Rapport 546. Wageningen: Staring Centrum.
- Buijs, A.E., F. Langers, T. Mattijssen & I. Salverda (2012). Draagvlak in de energieke samenleving: van acceptatie naar betrokkenheid en legitimatie. Alterra rapport 2362. Wageningen: Alterra, Wageningen UR en Leerstoelgroep Bos en Natuurbeheer, Wageningen University.
- Cate, B. ten, G.H.P. Dirx, P.J.W. Hinssen, C.S.A. van Koppen & J. Vader (2013). Burgerinitiatieven zijn beter voor de natuur. Of niet? Wageningen: WOT-paper 23. Wageningen: WOT Natuur & Milieu, Wageningen UR.
- Dam, R.I. van, I.E. Salverda en R. During (2011). Effecten van Burgerinitiatieven en de rol van de rijksoverheid. Burgers en Landschap Deel 5. Wageningen: Alterra Wageningen UR.
- Dekker, P. & J. den Ridder (2013). Continu Onderzoek Burgerperspectieven 2013/3. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Elands, B.H.M. en E. Turnhout (red.) (2009). Burgers, beleid en natuur: tussen draagvlak en betrokkenheid. WOT-studie 9. Wageningen: WOT Natuur & Milieu, Wageningen UR.
- Ministerie van Economische Zaken (2014). Natuurlijk verder - Rijksnatuurvisie. Den Haag.

Colofon

Achtergronden van deze paper zijn te vinden in WOT-rapport 126: T.A. de Boer, A.T. de Blaeij, B.H.M. Elands, H.C.M. de Bakker, C.S.A. van Koppen & A.E. Buijs (2014). *Maatschappelijk draagvlak voor natuur en natuurbeleid in 2013*. WOT Natuur & Milieu, Wageningen UR, Wageningen.

Auteurs: T.A. de Boer & A.E. Buijs (Alterra Wageningen UR), A.T. de Blaeij & H.C.M. de Bakker (LEI Wageningen UR), B.H.M. Elands (Wageningen University – Omgevingswetenschappen, Leerstoelgroep Bos- en natuurbeleid) en C.S.A. van Koppen (Wageningen University – Maatschappijwetenschappen, Leerstoelgroep Milieubeleid)

© 2014

Alterra Wageningen UR
Postbus 47, 6700 AA Wageningen
Tel: (0317) 48 07 00; e-mail: info.alterra@wur.nl

Wageningen University - Omgevingswetenschappen,
Leerstoelgroep Bos- en natuurbeleid
Postbus 47, 6700 AA Wageningen
Tel: (0317) 48 61 92; e-mail: office.fnp@wur.nl

LEI Wageningen UR
Postbus 29703, 2502 LS Den Haag
Tel: (070) 335 83 30; e-mail: informatie.lei@wur.nl

Wageningen University - Maatschappijwetenschappen,
Leerstoelgroep Milieubeleid
Postbus 8130, 6700 EW Wageningen
Tel: (0317) 48 44 52; e-mail: office.enp@wur.nl

ISSN 1879-4688

De reeks 'WOT-papers' is een uitgave van de Wettelijke Onderzoekstaken (WOT) Natuur & Milieu, onderdeel van Wageningen UR. Een WOT-paper bevat resultaten van afgerond onderzoek op een voor de doelgroep zo toegankelijk mogelijke wijze. De maatschappelijke discussie waarbinnen en waarom het onderzoek is uitgevoerd, komt daarbij nadrukkelijk aan de orde, evenals de beleidsrelevantie en mogelijk de wetenschappelijke relevantie van de resultaten.

Onderzoeksopdrachten van de WOT Natuur & Milieu worden gefinancierd door het Ministerie van Economische Zaken (EZ). Deze paper is gemaakt conform het Kwaliteitshandboek van de unit WOT Natuur & Milieu.

Project WOT-04-010-036.39

Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu
Postbus 47, 6700 AA Wageningen
T (0317) 48 54 71
E info.wnm@wur.nl
I www.wageningenUR.nl/wotnatuurenmilieu

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

